

LIBRIS

We know
books

Gavriel Savit este scriitor și actor american. După absolvirea facultății de teatru din cadrul Universității din Michigan, s-a stabilit în New York, unde a ajuns să joace pe Broadway. Pasionat de literatura lui Neil Gaiman, Yann Martel și Jorge Luis Borges, printre alții, a început el însuși să scrie. *Anna și Omul Rândunică* este cartea sa de debut, urmată de romanul *Drumul spre casă*.

Gavriel Savit

DRUMUL SPRE CASĂ

Traducere din limba engleză
și note
de Laura Ciobanu

youngart

CUPRINS

Capitolul 1 – Cei doi din Tupik	7
Capitolul 2 – Traversarea	30
Capitolul 3 – Unde	55
Capitolul 4 – În întuneric	77
Capitolul 5 – Regulile comerțului	100
Capitolul 6 – Roitul	123
Capitolul 7 – Zubinsk	148
Capitolul 8 – Sufilete însemnate	162
Capitolul 9 – Fuga și căderea	180
Capitolul 10 – O dimineață sumbră	201
Capitolul 11 – Înainte, spre interior	222
Capitolul 12 – Călătoria cea stranie	240
Capitolul 13 – Trei întrebări	257
Capitolul 14 – Dantalion	272
Capitolul 15 – Retragerea	289
Capitolul 16 – Înaintarea	309
Capitolul 17 – La război	327
Capitolul 18 – <i>Gilgul</i>	343
Capitolul 19 – Înapoi	366
<i>Mulțumiri</i>	391

Capitolul 1

CEI DOI DIN TUPIK

Într-o zi însorită de vară a anului 1812 (după calendarul *goim*-ilor¹), o fată ieși din casa mamei sale – căsuța unde se născuse – ca să culeagă frăguțele văratice care creșteau în umbra rugilor din celălalt capăt al pădurii.

Acestea erau cele mai bune frăguțe, micuțe și moi, așa că fata se ghemui în tufișuri și începu să le culeagă, mânjindu-și cu roșu buzele și vârfurile degetelor: o frăguță în gură, una în șorț și tot așa.

La început, fata fu convinsă că i se năzare. Se afla departe de sat, departe de drum și, în plus, doar ea știa despre tufișurile cu fragi.

Cu siguranță, nimeni altcineva n-ar fi venit aici.

Doar că nu i se năzărea.

Coloana țâșni în luminiș ca glonțul dintr-o muschetă: rânduri ordonate de soldați pășind toți în același ritm, cu nasturii și baionetele strălucind în lumina soarelui, din ce în ce mai mulți soldați... niciodată tânăra fată nu mai văzuse atâția. Urmară apoi caii, călăriți

---

¹ *Goi* (plural *goim*) – „popor“, „neam“ în limba ebraică. Denumire dată de evrei celorlalte popoare ale lumii.

de bărbați înalți, în uniforme splendide. Catări și furgoane și tunuri mari de bronz trecură huruind prin dreptul fetei ascunse în tufișuri. Picioare și copite și roți ghintuite zdrobiră iarba, transformând-o într-o salată noroioasă.

Fata nu era nechibzuită; rămase ascunsă și nu atrase atenția asupra ei. Dar, când un bărbat anume se ivi în luminiș, nu se mai putu abține și se ridică să-l privească mai bine.

Cu toată arșița soarelui de vară, era îmbrăcat cu o haină lungă, de culoare albastru spălăcit. Armăsarul cenușiu de sub el se mișca agil, răspunzând la comenzi ca și cum ar fi fost una cu călărețul, și, odată ce bărbatul țâșni în luminiș, deveni limpede că toată coloana – toți oamenii și caii și tunurile și ghiulelele – era doar o prelungire a corpului său.

Acesta era, desigur, marele împărat războinic Napoleon Bonaparte.

Venise să cucerească Imperiul Rus.

Venise să cucerească lumea.

Un ofițer călare pe un cal rotat se apropie de el în trap ușor și împăratul întoarse capul. În acea clipă, o zări pe fata ascunsă în tufișuri.

Ochii i se pironiră într-ai ei și fata strânse din buze, nevrând să lase să-i scape nici cea mai ușoară răsuflare.

Ofițerul îi vorbea.

Împăratul continua să se uite în ochii ei.

Și apoi, dintr-odată, își întoarse privirea către linia orizontului, îi răspunse ofițerului și dădu pinteni calului.

Și asta a fost tot.

Fata se întoarse acasă. Soarele apuse în spatele trupelor ce avansau.

Anul își văzu de drum. Se purtară bătălii. Fură omorâți oameni. Frunzele își schimbară culoarea și căzură. Napoleon se retrase și, la un moment dat, fu detronat.

Curând după aceea, fata fu condusă sub baldachinul de nuntă¹, schimbând numele tatălui ei cu cel al soțului, și din acea zi trăi doar în casa lui, făcând curățenie, pregătindu-i supa și așteptându-l nopțile să se întoarcă acasă.

Dar se petrecu ceva straniu: într-o zi fata se uită în oglindă și văzu că fața care îi întorcea privirea nu mai semăna cu a ei. Avea trăsăturile căzute, era ridată și grijiile o transformaseră într-o persoană care nu mai semăna cu ea. Numai buzele îi rămăseseră la fel, încremenite într-o vagă grimasă dezaprobatoare.

În seara aceea soțul ei nu ajunse acasă.

Nu trecu mult și ea înțelese că el nici nu avea să se mai întoarcă vreodată.

Grimasa ei se adânci.

Înainte să se încheie săptămâna, femeia care fusese cândva o fetișcană își luă fiul, pe Zalman, și plecă de parte de satul în care se născuse, într-un loc în care nimeni n-o știa și nu putea să șuşotească pe la spatele ei: un mic *stetl*² izolat, numit Tupik.

Închirie o cămăruță din podul casei brutarului și-și băgă băiatul ucenic în brutăria de dedesubt.

¹ *Hupa* – un baldachin de catifea susținut de patru coloane, specific nunților evreiești.

² Mic târgușor cu populație exclusiv sau predominant evreiască, specific Europei Centrale și de Est înainte de Al Doilea Război Mondial.

Brutarul muri. Brutăria trecu în mâinile lui Zalman, copilul ei.

Ea rămase să locuiască în pod.

Ca într-o crisalidă a tăcerii, doamna din pod se transformă într-o bătrână. Nu trecu mult timp și, întrucât era cea mai vârstnică din așezare, femeile începură să o cheme să ajute la nașterea copiilor și, pentru mai mult de o generație, fiecare băiat sau fată care se născu în ștetlul Tupik fu adus pe lume de mâinile bătrânei.

Dar, dintre toți, doar pe doi îi ținu minte.

Primul era un băiat slăbuț, venit pe lume înainte de termen, într-o seară cu tunete și ploaie neconținută. Când își deschise ochisorii strălucitori și limpezi, de culoare albastru-deschis, aceștia se pironiră într-ai ei.

Bătrâna mai văzuse cândva privirea aceea: demult, când era tânără, ghemuită între rugii fragilor, cu degetele pătate, cu spaima în inimă și cu un gust dulce pe buze.

Încălcându-și obiceiul, opt zile mai târziu se duse la sinagogă ca să audă ce nume avea să-i fie dat băiatului.

Îl numiră Iehuda Leib.

În acea seară se născu și copilul fiului ei, Zalman – o fetiță pe nume Bluma – și, când văzu pruncul rozaliu care țipa, bătrâna se simți inundată de o bucurie de nedescris în cuvinte.

Dar, când își coborî ochii către chipul nepoatei sale, în inima ei se furișă un alt sentiment: un amestec de vinovăție, milă și compasiune.

Acolo, ca și cum ar fi fost reflectată într-o mică oglindă pătată, era chiar gura ei, schițând o vagă grimasă dezaprobatoare.

*

Sulami, mama lui Iehuda Leib, se trezi înainte de răsărit și își târî trupul slăbănog jos din patul ei cald la o oră complet nerezonabilă. Era neplăcut, dar, dacă voia să capete suficiente treburi cât să aibă ce mânca deseară, trebuia să înceapă devreme.

O durea spinarea.

În această dimineață, Tupikul părea să se aplece înainte cu nerăbdare, tăcut și neclintit în întuneric. Casele cu șindrila cenușie se cocoșau deasupra străzilor norioase de parcă ar fi vrut să fure aburul respirației trecătorilor, iar pinii înalți de la marginea așezării păreau să se aplece peste acoperișuri ca să vadă cât mai bine orice s-ar fi putut petrece.

Poate că era de vină frigul tot mai mare sau poate pătura groasă de nori cenușii ce acoperea întreg cerul, dar totul părea îngreunat, încordat.

În așteptare.

Într-un colț al odăiței de la drum, Iehuda Leib, fiul lui Sulami, se prefăcea că doarme printre cearceafurile motolite.

Ea aruncă o privire către tigia așezată pe tăciunii reci din vatră.

Jumătate de cartof. Asta era toată mâncarea pe care o aveau în casă. Până și bolul pentru sare era gol.

Cu stomacul ghiorându-i, Sulami se ridică oftând de lângă vatră, luă de pe scaunul de lângă ușă fularul roșu al lui Iehuda Leib și i-l îndesă în îndoitura cotului. Împletise fularul acesta cu mâinile ei, ochi cu ochi, trecându-și firul printre degetele înroșite și înțepenite de frig noapte de noapte, până când, în sfârșit, îl terminase.

Ca să fim sinceri, fularul era împletit din părți egale de îngrijorare și lână.

— Ai să fii cuminte azi? întrebă ea.

— Da, răspunse inexpresiv Iehuda Leib, cu pleoapele strânse ca și cum ar mai fi putut să o convingă că doarme.

— N-o să intri în vreo belea?

— Mamă, niciodată nu-s eu ăla care-ncepe!

Sulami se încruntă ca și cum chiar l-ar fi putut crede.

— Sigur că nu.

În timp ce se îndrepta spre ușă, mai spuse:

— A mai rămas un cartofior în tigaie.

Apoi, chiar când ieșea, adăugă:

— Să nu-ți uiți fularul!

Câteva clipe mai târziu, când clefăitul pașilor lui Sulami prin noroiul drumului abia se stinsese, ușa casei se căscă din nou pentru a lăsa afară un băiat cu ochi strălucitori.

Un băiat fără fularul cel roșu.

Îi provoca mâncărimi. Îl sugruma.

Iehuda Leib nu suporta să fie constrâns.

Soarele răsărea.

Puține mame din Tupik îl puteau zări pe Iehuda Leib pe stradă fără să simtă nevoia presantă de a-și proteja copiii de influența nefastă ce părea că plutește în jurul băiatului ca un roi de muște. Și nu erau cu totul neîndreptățite. Rareori auzeai numele lui Iehuda Leib în sinagogă sau la piață fără să fie însoțit de un oftat: „mereu se încaieră, se cațără, fuge“. Și dacă, după o uitătură peste umăr, se constata că nici băiatul, nici maică-sa nu se aflau pe aproape, era foarte probabil ca

oftatul să fie urmat de observația că, „desigur, toată lumea știe ce-a fost taică-su“.

Dar, chiar dacă toți știau că Iehuda Leib avea tendința de a face doar ce voia – ceea ce provoca adesea mici stricăciuni –, în Tupik erau puțini sau poate niciunul care să înțeleagă cu adevărat de ce era el în stare.

Puține lucruri le scăpau ochilor lui albaștri și inteligenți.

De exemplu, în dimineața asta avusese grijă să nu piardă vremea lenevind în pat odată ce maică-sa plecase la ale ei. Judecând după calitatea luminii, el știa cine s-a trezit, cine pornise deja spre sinagogă pentru rugăciunea de dimineață sau cine se îndrepta către piață. Prin urmare, nu numai că știa ce bucătării sau cămări rămăseseră nepăzite, dar putea și intui rutele sigure care l-ar fi dus până acolo fără să fie văzut – și, în consecință, acuzat după ce luase ce avea de luat.

Nu risca niciodată să ia atât de mult încât furtul să fie observat – nici de păgubaș, nici de beneficiar, căci maică-sa nu i-ar fi aprobat niciodată șterpelele –, dar, cu toate astea, numele și reputația lui erau suficient de cunoscute în târgușor ca să știe că era mai bine să treacă neremarcăt.

Era cinstit așa? Nu. Dar, cu cât reușea el să sporească proviziile de lapte, făină și sare, cu atât îi era mai ușor mamei lui să adoarmă în noaptea următoare.

Și, în afară de asta – așa cum știe toată lumea –, un băiat nu poate crește numai cu o jumătate de cartof pe zi. Nici chiar un băiat obișnuit.

Iar Iehuda Leib nu era un băiat obișnuit.

În dimineața aceasta, Iehuda Leib reușise să adune o recoltă mulțumitoare în scurtul interval propice furișatului.

Când se strecură afară pe o anumită fereastră de la etaj și porni către sinagogă, buzunarele hainei sale negre și roase erau deja ticsite cu resturi de mâncare de prin câteva case: o bucată de brânză, o coajă de pâine, un măr pe jumătate mâncat. Până și mănușile lui erau pline cu sare, care avea să completeze rezerva împuștinată a maică-sii.

Poate că era o pacoste, poate că era un hoțoman, dar, cu toate trăsăturile pe care le făcea, nimeni din Tupik nu vedea lucrurile mai limpede ca Iehuda Leib.

Scopul lui Iehuda Leib era să se instaleze zilnic pe treptele sălii de studiu, vizavi de intrarea sinagogii, cu mult înainte ca slujba de dimineață să se fi încheiat. Odată ce credincioșii începeau să se adune în prag, bârfa zilnică putea începe. Și, dacă își trăgea borul șepcii peste ochii lui strălucitori și inteligenți, ghemuindu-se în colțul unde balustrada scării se întâlnea cu peretele, putea asculta nestingherit discuțiile: cine avea nevoie să i se facă vreun comision, cine călătorea, cine căzuse la pat. Toate acestea îi erau indispensabile lui Iehuda Leib ca să evite atenția nedorită în restul zilei și, dacă își ocupa locul din timp, vorbitorii arareori îl observau.

De aceea fu atât de bizar faptul că în acea zi îl remarcară.

Totul începuse normal. Murmurul neinteligibil al rugăciunilor scăzuse și, în cele din urmă, încetase. Ușile se dăduseră în lături și cei mai harnici credincioși ieșiseră din sinagogă și porniseră lipăind prin noroi către treburile dimineții, lăsându-i în urmă pe bârfitorii adunați în jurul lui Iankel, un căraș bătrân și deșirat sosit de la Zubinsk seara trecută, târziu.

Zubinskul era singura așezare adevărată din vecinătatea Tupikului. Fiind cuibărit la marginea mării păduri în care se găsea Tupikul, se putea ajunge la el în mai puțin de o zi, dacă nu apăreau complicații pe drum.

Dar, așa cum știa toată lumea, complicațiile aveau un fel al lor de-a se ivi: osiile cărușelor se rupeau, măgarii își scrânteau picioarele, oamenii se rătăceau.

Bunicile din Tupik puteau să-ți povestească ore-n șir despre demonii răuvoitori ai pădurii: cum se ascundeau în întuneric printre crengile de deasupra ta și-ți cădeau în cap când te opreai să bei o gură de apă; cum îi ispiteau pe oameni să lase cărarea atrași de sclipiri amăgitoare de foc și de miros de carne friptă; cum, dacă erai suficient de nechibzuit ca să te oprești să tragi un pui de somn, ți se furișau în ureche și-ți furau tot: gândurile, amintirile, tot ce te făcea să fii tu însuși, până când din tine nu mai rămânea decât un înveliș jalnic.

Niciodată nu puteai fi suficient de prevăzător.

Oamenii ca Iankel, care își câștigau existența transportând bunuri între Tupik și Zubinsk, aveau o întregă colecție de talismane și farmece protectoare. Odată, Iehuda Leib îl auzise pe Iankel trecându-și în revistă arsenalul: bucata de fier pusă pe fundul raniței lui grele, brățara decolorată din ață roșie, amuletele pictate cu grijă pe mici bucăți de pergament, apoi răsucite strâns și ascunse în toate buzunarele hainelor.

De fapt, în acea dimineață, încă de cum ieșise din sinagogă, Iankel chiar adusese vorba despre un nou talisman: o felie de pâine veche și întărită, cu o mică mușcătură într-unul din colțuri.